

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

KLASA: UP/I-612-08/25-06/0077

URBROJ: 532-05-01-02-02/1-25-1

Zagreb, 12. rujna 2025.

Ministarstvo kulture i medija (OIB 37836302645) na temelju članka 15. stavka 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine" broj 145/24) i članka 4. stavka 2. te članka 7. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 19/2023), donosi

ODLUKU

1.

Prolašava se da **Transhumanca, sezonska seoba stoke i pastira** ima status kulturnoga dobra.

2.

Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnoga dobra iz točke 1. ove Odluke:

- identificiranje, evidentiranje, dokumentiranje, znanstveno-stručno istraživanje, praćenje stanja
- omogućavanje dostupnosti javnosti sukladno načinima na koje nositelji upravljaju pristupom vlastitoj kulturnoj baštini ili njezinu dijelu
- poticanje prenošenja i njegovanja u izvornoj i drugim sredinama, poticanje revitalizacije kulturnog dobra ili njegovih segmenata
- uključivanje tema vezanih uz nematerijalna kulturna dobra u programe formalnoga i neformalnoga obrazovanja
- osiguravanje međusektorskog i interdisciplinarnog pristupa zaštiti i očuvanju uz prilagodbe suvremenim potrebama zajednica i nositelja
- povećanje vidljivosti, promicanje uloge i značenja kulturnoga dobra u društvu
- uključivanje zaštite i očuvanja dobra u razvojne programe, planove i strategije
- u provedbe mjera potrebno je uključiti nositelje i po potrebi zajednicu, osigurati njihov pristanak u svim fazama provedbe mjera

3.

Nositelji su sve pravne i fizičke osobe evidentirane na Popisu nositelja koji je sastavni dio ove Odluke. Nositelj kulturnoga dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra. Područni konzervatorski ured/slужba dužan je o svim promjenama Popisa nositelja obavijestiti stručnu službu nadležne Uprave Ministarstva kulture i medija.

4.

Predmetno kulturno dobro s mjerama zaštite i očuvanja kulturnih dobara upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem **Z – 7929**.

Obrazloženje

Transhumanca, sezonska seoba stoke i pastira (*izdig, čobanovanje, izgon u planinu, seoba, selidba*) praksa je njihova kretanja između nižih predjela i gorskih pašnjaka ili između drugih područja s različitim bioklimatskim uvjetima. Cilj joj je osigurati bolju ispašu te prinose stada. *Transhumancu* povijesno nalazimo u gotovo svim predjelima Hrvatske, ali najznačajnija je njezina prisutnost u Dinarskom gorju. Radi se o gospodarskoj praksi koja je u dijelu dinarskog područja predstavljala jednu od ključnih osnova tradicijske ekonomije.

Tragove transhumantne aktivnosti možemo naći još u neolitik u vidu nalaza koji ukazuju na sezonsko korištenje špilja kao stočarskih skloništa. Promjene u vegetaciji osvjedočene u paleobotaničkim istraživanjima sugeriraju rašireno otvaranje pašnjačkih površina u brončano i željezno doba. Rimskim osvajanjima u 1. stoljeću pr.n.e. dinarski prostor ulazi u obuhvat urbane civilizacije, a rastom stanovništva i ekonomije intenzivira se korištenje pašnjačkog prostora. U predjelu Sjevernog Velebita nalazimo dva epigrafska spomenika, Pisani kamen i Dolabelin natpis, koji svjedoče o rimskoj arbitraži u dogovorima o podjeli pašnjačkog prostora i pristupa vodi. Srednji vijek je razdoblje formiranja vlašskog/morlačkog etnosa koji postaje glavnim nositeljem transhumantnih aktivnosti. O tome svjedoče zapisi o naplati travarine pokretnim vlaškim stočarima za ispašu na pašnjacima dalmatinskih komuna, kao i zapisi o trgovini putem koje se u gradove donose meso, sir te vuneni proizvodi. U novom vijeku ovaj vid privređivanja dolazi do povijesnog maksimuma te se često formiraju skupine profesionalnih pastira, *čobana*, koji za širu zajednicu organizirano provode sezonsku seobu i eksploataciju stoke. Javlja se i potreba za regulacijom ove aktivnosti te u tu svrhu nastaju lokalni akti poput Gospićkog ugovora iz 1887. godine. Praksa *transhumance* prvi put je ozbiljno ugrožena tijekom Drugoga svjetskog rata, zbog raširenog paljenja sezonskih naselja od strane okupatorskih snaga. Nakon rata pad se nastavlja zbog ubrzane industrijalizacije i urbanizacije. Praksa sezonskih seoba na Dinarskom gorju ipak se u značajnom obimu nastavlja sve do početka Domovinskog rata, tijekom kojega planinski pašnjaci postaju crte bojišnice ili okupirana područja, što je dovelo do gotovo potpune obustave stočarskih kretanja. Danas ostatke *transhumance*, kao individualne poduhvate pojedinaca i obitelji, fragmentarno nalazimo u planinskim područjima Istre, Velebita, Ličke Plješivice i Dinare. Tržišno je uglavnom usmjerena zadovoljavanju prisutne potražnje za mesom i mliječnim proizvodima specifičnih lokalnih i tradicijskih odlika.

Obrasci provođenja *transhumance* ovise prvenstveno o lokalnim uvjetima i specifičnostima te vrsti stoke, ali u okvirima Hrvatske najznačajniji preživjeli obrazac jest onaj lokalne *transhumance* između nižih ispaša zimi i gorskih ispaša ljeti. Prisutan je i obrazac regionalne sezonske selidbe, primjerice između Dalmacije zimi i Like ljeti. U oba slučaja radi se o dvjema godišnjim seobama između dviju lokacija ispaše. Raniji složeniji oblici seobe koja se odvijala u više faza i između više lokacija izumrli su.

Današnji nositelji ove prakse pretežno su obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Aktivnosti vezane uz seobu stada zbog svoje fizičke zahtjevnosti uglavnom padaju na mlađe odrasle članove obitelji ili plaćenu ispomoć u vidu profesionalnih pastira. Ovo je ujedno jedna od ranjivosti ove prakse, stoga jer njezino uspješno obavljanje pretpostavlja volju mladih naraštaja da se posvete ovom poslu ili raspoloživost profesionalnih pastira, što u Hrvatskoj trenutno nije ugledno i popularno zanimanje.

Transhumantno stočarenje je nužna praksa u ekstenzivnom stočarstvu na našem kršu te je i dalje najznačajniji način gospodarskog iskorištavanja velikih područja krških pašnjaka u Hrvatskoj. Zamiranjem ove prakse neizbježno se događa sukcesija ovih travnjaka u makiju i mladu šumu, što je okolišnim politikama prepoznato kao štetno po biološku raznolikost. Proizvodi *transhumantnog*

stočarstva poput mesa i sira imaju jedinstvena lokalna i tradicijska obilježja te odgovaraju potražnji dijela suvremenih potrošača za ekološkim i etičkim proizvodima, gdje je poznat cijeli proces proizvodnje.

Na osnovi postupka provjere i stručnog vrednovanja kojim je utvrđeno da su ispunjeni svi kriteriji propisani člankom 14. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Stručno povjerenstvo nadležno za vrednovanje svojstva nematerijalnih kulturnih dobara, na sjednici održanoj 26. svibnja 2025. godine je odluku kojom proglašava da **Transhumanca, sezonska seoba stoke i pastira** ima status kulturnoga dobra u smislu članka 15. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se, sukladno članku 19. stavku 2. istoga Zakona, određuje upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara (točka 4. Odluke).

Sustav mjera zaštite (točka 2. Odluke) određen je sukladno članku 19. stavcima 2 i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Člankom 126. stavkom 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, br. 145/24.) propisano je da će ministar nadležan za kulturu donijeti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona, između ostalih, i pravilnik iz članka 20. stavka 4. ovoga Zakona, kojim se propisuje oblik, sadržaj i način vođenja Registra, dok stavak 3. istoga članka Zakona, propisuje da do stupanja na snagu propisa iz stavka 2. ovoga članka, ostaju na snazi između ostalih i Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske (»Narodne novine«, br. 19/23.)

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnome lijeku:

Protiv ove Odluke nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od isteka osmog dana od dana javne objave Odluke na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ove Odluke za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

 RAVNOATELJ
Tomislav Petrincec, dipl. ing. arh.

Dostaviti:

1. *Svim nositeljima – objavom Odluke na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija:*
Luka Brkić, [REDACTED]
Blaž Čačić, [REDACTED]
Jakov Čagalj, [REDACTED]
Mihovil Jurčić, [REDACTED]
Ivan Tešija, [REDACTED]
Fekri i Resul Maliki, [REDACTED]
2. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
3. Nacionalni park Sjeverni Velebit, Krasno 96, 53274 Krasno
4. Javna ustanova Park prirode Velebit, Kaniža Gospićka 4/b, Gospić
5. Hrvatski krški pašnjaci, Ulica Ivana Meštrovića 39, 22320 Drniš
6. Udruga uzgajivača Buše, Kaniška 55, 53000 Gospić
7. Udruga BIOM, Čazmanska 2, 10000 Zagreb
8. Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Runjaninova 2, 10000 Zagreb
 - Područni konzervatorski ured Split, Porinova bb, 21000 Split
 - Područni konzervatorski ured Rijeka, Užarska 26, 51000 Rijeka
 - Područna konzervatorska služba Zadar, I. Smiljanića 3, 23000 Zadar
 - Područna konzervatorska služba Gospić, Budačka 12, 53000 Gospić
 - Odjel za etnografsku i nematerijalnu kulturnu baštinu, ovdje
9. Ministarstvo kulture i medija, Uprava za arhive, knjižnice i muzeje, Runjaninova 2, 10000 Zagreb
 - Odjel za Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

KLASA: UP/I-612-08/25-06/0077

URBROJ: 532-05-01-02-02/1-25-2

Zagreb, 12. rujna 2025.

Popis nositelja nematerijalnoga kulturnog dobra

Transhumanca, sezonska seoba stoke i pastira

Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njezina očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno tradicijske matrice i pojavnosti. O svim promjenama nositelja nadležno tijelo je dužno obavijestiti stručnu službu nadležnu za nematerijalnu kulturnu baštinu, koje će sukladno izmjenama revidirati Popis nositelja.

Fizičke/pravne osobe koje prakticiraju ili aktivno promiču **Transhumancu, sezonska seoba stoke i pastira**

1. Luka Brkić, [REDACTED]
2. Blaž Čačić, [REDACTED]
3. Jakov Čagalj, [REDACTED]
4. Mihovil Jurčić, [REDACTED]
5. Ivan Tešija, [REDACTED]
6. Fekri i Resul Maliki, [REDACTED] selo - Pilati 5, [REDACTED]

Tomislav Petrincec, dipl. ing. arh.